

УДК 338.132:379.84

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-177-185

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВЕКТОР ЯК ІМПЕРАТИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО КЛАСТЕРУ

Оксана Козійчук¹, Михайло Кім²

¹К.пед.н., доцент кафедри туризму, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: ogkoziichuk@krok.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8820-5208>

²К.пед.н., доцент кафедри туризму, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: kotm@krok.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3174-9435>

REGIONAL VECTOR AS AN IMPERATIVE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE TOURIST AND RECREATIONAL CLUSTER

Oksana Koziiuchuk¹, Mykhailo Kit²

¹Candidat of Science Pedagogical, Docent Head of the Tourism, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: ogkoziichuk@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8820-5208>

²Candidat of Science Pedagogical, Docent Head of the Tourism, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: kotm@krok.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3174-9435>

Анотація. У статті аналізуються умови та фактори розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в регіоні та подаються рекомендації щодо вдосконалення управління потенціалом туристично-рекреаційного кластеру. Розглянуто сутності економічної категорії «рекреаційно-туристичний кластер», шляхом побудови структурно-логічної послідовності вивчення цього поняття. Це надало змогу сформуувати «модель туристично-рекреаційного кластеру», як стратегічну єдність розвитку інтегрованих соціально-економічних складових потенціалу туристичної галузі (інституціональна, інноваційна, соціальна, економічна, фінансова), що спрямована на узгодженість та раціональне використання природних, оздоровчих, культурно-історичних ресурсів розвитку регіону з метою задоволення потреб споживачів, нарощування потенціалу туристичної галузі та національної економіки країни у стратегічному аспекті.

Обґрунтована цілісна концепція збалансованого розвитку потенціалу туристичної галузі в регіоні. Запропоновано схему реалізації цілісної концепції, яка побудована на комплексному використанні кластерного підходу до вибору та реалізації варіантів управління збалансованим розвитком потенціалу рекреаційно-туристичного комплексу в регіоні. Визначено науковий підхід до збалансованого розвитку потенціалу туристичної галузі в регіоні (на основі результатів моделювання). Охарактеризовано позитивні риси та можливості створення туристичних комплексів в регіоні на основі організаційно-управлінських ресурсів. Розроблено та обґрунтовано модель формування туристично-рекреаційного кластеру на регіональному рівні із застосуванням методологічних положень.

У дослідженні удосконалено модель факторів впливу на збалансований розвиток потенціалу туристично-рекреаційного комплексу туристичної галузі в регіоні. Отримала подальшого розвитку теоретична модель формування стратегії розвитку управління туристично-рекреаційним кластером з організаційно-управлінським механізмом її реалізації.

Обґрунтовано організаційно-управлінський механізм ефективної рекреаційної діяльності, який повинен враховувати сукупну дію низку об'єктивних і суб'єктивних чинників, які в тій або в іншій мірі визначають реальні умови його реалізації. Визначено, що організаційно-управлінський механізм здійснення туристично-рекреаційної діяльності реалізується через певні організаційні структури, які сприяють реалізації інтересів державних, приватних, комунальних підприємств та установи на міжнародному, національному, регіональному і локальному (місцевому) рівнях.

Ключові слова: туристично-рекреаційний кластер, туристично-рекреаційна діяльність, регіон, управління, сталий розвиток, організаційно-управлінський механізм, регіональна модель.

Формули: 0, рис.: 1, табл.: 1, бібл.: 19.

Abstract. The article studies conditions and factors of recreation and tourism sphere tourism development in region and gives recommendations concerning improvement management of recreation and tourism cluster potential. The study analyzes the essence of the concept economic category «recreation and tourism cluster» by constructing a structural and logical sequence.

The concept «recreation and tourism cluster models» has been formulated and substantiated. It is characterized as strategic unity of development of integrated components forming the tourism industry potential (i.e. institutional, innovative, social, environmental, economic and financial components) and socioeconomic as well as environmental subsystems. It is aimed at coherence and rational use of natural, health, cultural and historical resources for development of regions or countries in order to meet the needs of consumers, increase the welfare of society and build the potential of the tourism industry as well as the national economy in the strategic aspect.

A holistic concept of balanced development of the potential of the tourism industry in of regions, has been proposed and substantiated. The author offers the scheme of realization of the integral concept which is built on complex use of system-target approach to a choice and realization of management options for the balanced development of tourism industry potential of regions. The scientific approach to the balanced development of the tourism industry potential of region has been proposed (basing on the results of regions modeling). The positive features and possibilities of creating tourism clusters in the regions of the organizational and managerial support resources,

A rationalist model of tourism cluster formation at the regional level has been developed and substantiated with the use of the methodological provisions given in the thesis. The thesis improves the boundary model of factors influencing the balanced development of the tourism industry potential of regions. The theoretical optimization model of forming the strategy of tourism cluster development in region has received its further development; the organizational and economic mechanism of its realization have been highlighted. Strategic ways of developing tourist and recreational complex in region have been determined.

The organizational and management mechanism of effective recreational activity, which should take into account the combined effect of a number of objective and subjective factors, which in one way or another determine the real conditions for its realization, is substantiated. It is determined that the organizational and management mechanism of the implementation of tourist and recreational activities is realized through certain organizational structures that promote the realization of the interests of state, private, communal enterprises and institutions at the international, national, regional and local (local) levels.

Key words: recreation and tourism cluster, recreation and tourism sphere; region, administrative, sustainable development, organizational and managerial mechanism, models regions.

Formulas: 0, Fig.: 1, Tabl.: 1, Byblos: 19.

Постановка проблеми.

Ефективність та конкурентоспроможність рекреаційно-туристичної діяльності в сучасних економічних реаліях – є одним із пріоритетних напрямів економічного розвитку, зайнятості населення та являється важливою статтею бюджетних надходжень в регіоні поряд з промисловим виробництвом та аграрним сектором. У результаті сфера рекреації та туризму закономірно належить до соціально орієнтованих галузей в системі ведення підприємницької діяльності, бізнесу на рівні регіону в умовах децентралізації. Тому актуальним завданням у світлі сучасних викликів є обґрунтування організаційно-управлінського механізму впровадження регіональної політики сталого розвитку, який повинен враховувати принципи управління туристично-ресурсним потенціалом територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняних наукових колах теорію, методологію організації, розміщення, економічного регулювання рекреаційно-туристичної діяльності досліджували Voloshchenko (2016), Сокол (2022). Їх праці зосереджені на обґрунтуванні чинників розвитку та організації туристично-рекреаційної діяльності на основі маркетингового підходу на рівні регіону. Разом з тим,

значний внесок у дослідження розвитку територій та теоретичні аспекти регіоналізації здійснили такі вчені: Дегтярьова (2012), Ринейська (2016), Gryshchenko, (2018). Слід акцентувати, що сучасні здобутки вітчизняних учених зосереджені на вивченні самої сутності системи управління регіональним розвитком України в цілях сталого розвитку (Можайкіна, Островський, 2022). Окремі питання становлення та реалізації регіональної політики сталого розвитку туристичного ринку України та її регіонів, досліджено в працях: Горина (2014), Зінько, Мальської (2018), Коркуна (2020). Рекреаційно-туристичні кластери як ефективний інструмент реалізації державної політики у рекреаційній сфері, обґрунтовували у своїх дослідженнях: Кривень, Назаркевич (2019). Проте подальших розробок потребує впровадження ефективного механізму управління рекреаційно-туристичною діяльністю в аспектах децентралізації та регіоналізації. Це стосується окремих складників механізму управління, методів та принципів організації діяльності суб'єктів з управління рекреаційно-туристичним потенціалом територій. Необхідність розвитку, обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення управління у вказаних та інших аспектах, підвищення ефективності рекреаційно-

туристичної діяльності в умовах регіону, зумовили своєчасність та значущість дослідження.

Формулювання цілей статті.

Аналіз досліджень та результатів наукових праць, присвячених досліджуваній темі, виявили необхідність розробки кластерного підходу до управління рекреаційно-туристичною діяльністю регіонів України та зумовили формування мети даної статті - обґрунтування організаційно-управлінських механізмів регулювання рекреаційно-туристичною діяльністю на основі кластерного підходу в умовах регіону. Для виконання досліджень було застосовано методи теоретичного узагальнення, абстрактно-логічний, системного аналізу та синтезу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На часі в організації ефективної рекреаційної діяльності має місце впровадження програм регіональної моделі інноваційного розвитку, заснованій на кластерній моделі економіки (Міжнародна науково-практична конференція «Кластеризація – вагомий фактор підвищення конкурентоспроможності економіки України», 2014). Окрім того, науковому обґрунтуванню кластерного шляху розвитку економіки відведено значне місце й у Стратегії розвитку туризму і курортів України до 2026 р.(2017), де серед пріоритетних організаційно-управлінських напрямів діяльності, виділено створення туристичних кластерів та зазначається їх роль у розвитку регіону та громад (Ринейська, 2016). Акцентуємо увагу, що в узагальненому сприйнятті проміжним ланцюгом між розвитком регіону і децентралізацією є регіоналізація. Тривалий час у західній та вітчизняній політології регіоналізація, у широкому сенсі, ототожнювалась із процесом створення регіонального (проміжного між центральним і місцевим рівнями) щабля урядування (Картунов,1999). Акцентувати також, що у широкому розумінні регіоналізм – це різні форми соціально-культурної та політичної самоідентифікації територіальних спільнот, які виявляють

себе в ідеях, настроях, діях, намірах, спрямованих на збереження самобутності регіону чи підвищення його статусу в системі держави (Вакуленко, 2012).

У контексті вищезазначеного, Національна стратегія розвитку туризму (2017) передбачає врахування синергетичного підходу до середовищних можливостей туризму як інновацію, яка полягає у взаємодоповненні суміжних середовищ: особистісного, етнокультурного (у тому числі полікультурного) та комунікативного середовища рекреаційно-туристичного кластеру. Відповідно до визначених стратегій, пріоритетним на нашу думку аспектом регіоналізації та децентралізації, як державної політики є розвиток регіонального управління у сфері туристично-рекреаційної діяльності. Це сукупність принципів, методів, форм і засобів впливу на господарську діяльність регіону, стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіону, раціональне використання їх ресурсного потенціалу, забезпечення екологічної безпеки та вдосконалення територіальної організації життєдіяльності громади. Системне уявлення про рекреацію як вид діяльності, позиціонує рекреаційно-туристичний потенціал, як сукупність безпосередньо рекреаційно-туристичних ресурсів, так і всіх наявних ресурсів (природно-ресурсні, виробничі, трудові, фінансово-інвестиційні, технологічні, інформаційні та екологічні) і можливостей відповідного регіону, які можуть використовуватись або використовуються в цілях виконання фізіологічного існування людини (відпочинок, оздоровлення та туризм), забезпечення діяльності суб'єктів рекреаційно-туристичної сфери економіки, досягнення стійкості регіонального розвитку (Горин, 2014). У даний час в українській практиці, проблема організації регіонального простору як потужного засобу активізації економічних процесів у туризмі та рекреації позиціонувалась із впровадженням сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери в Європейському Союзі, де туризм та

рекреація тісно пов'язані між собою та є одними з ключових секторів економіки. Акцентовано нами на програму «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року (2015), де визначено «Індикатори для України» (2015) із складовою «партнерство заради стійкого зростання» – яке має бути інтелектуальним, стійким та інклюзивним при залученні до відповідних процесів усіх секторів економіки, усіх верств суспільства для досягнення високого рівня зайнятості, продуктивності та соціальної єдності. Звернемо увагу, що також було схвалено – Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» (Офіційний сайт Верховної ради України, 2015), де зазначено, що для досягнення її мети мають реалізовуватися такі вектори: розвитку; безпеки; відповідальності.

На наше переконання, найкращим варіантом запровадження у регіонах сталого розвитку було б виокремлення його в самостійну стратегію, програму розвитку, яка б одночасно забезпечила збалансованість економічної, соціальної та екологічної політики в аспекті розвитку рекреаційно-туристичного потенціалу на основі кластерної моделі в умовах децентралізації.

Натомість, Концепція реформування місцевого самоврядування, передбачає оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади (2014), створення в регіонах, об'єднаних територіальних громад (ОТГ) та трансфер повноважень від районних державних адміністрацій як складових вертикалі державної виконавчої влади – об'єднаним територіальним громадам, що потребує відпрацювання інноваційних моделей організації рекреаційно-туристичної діяльності регіону. Відповідно розвиток ринку праці та ринку туристичних послуг у кожному регіоні вимагає нових форм взаємодії та співробітництва. При цьому звернемо увагу на важливість збереження вертикалі у виконанні повноважень і завдань діючих та створюваних органів управління, розробку програм реалізації спланованих результатів, розкриття змісту всіх напрямів

роботи на новому етапі розвитку ринку праці та ринку туристичних послуг.

З огляду на викладене, необхідні комплексні узагальнення напрацювань низки сучасних концепцій, тенденцій управління рекреаційно-туристичним потенціалом, що співпадають із загальними принципами децентралізації. Серед них – орієнтація на якість, інтеграція, диференціація, демократизація, регіоналізація. Сьогодні жодна економічна стратегія не може бути реалізована повно без інтеграції зв'язків, партнерства, що формуються реформою децентралізації, що ж до сфер соціального життя, то щільне місце посідає і туризм та робить свій внесок у розвиток громад. Оптимізація системи центральних органів виконавчої влади, визначає децентралізацію влади в Україні, відповідно організація туристично-рекреаційної діяльності регіону потребує кардинального оновлення у напрямі посилення багатоаспектної партнерської взаємодії, як центральних так і регіональних державних органів з органами місцевого самоврядування, закладами туристичної сфери, потенційними роботодавцями, громадськими об'єднаннями та громадами. Такі трансформації є необхідними в контексті основних завдань вирішення, яких має досягатися за допомогою організаційно-економічного механізму управління сталим розвитком регіону (Дегтярьова, 2011). Відповідно дія організаційно-економічного механізму управління сталим розвитком регіону на основі туристично-рекреаційного кластеру буде спрямована на:

-виявлення та використання конкурентних переваг із метою стимулювання економічного розвитку шляхом створення нових центрів економічного зростання в регіонах;

-використання механізмів соціальної та бюджетної політики з метою скорочення диференціації в рівні та якості життя населення в регіонах для зниження небезпеки виникнення соціальних ризиків(пандемія, війна);

-координація інфраструктурних інвестицій держави та інвестиційних бізнес-стратегій;

-облік пріоритетів просторового розвитку й наявних ресурсів розвитку;

-конкурентоспроможність та привабливість регіонів для залучення інвестицій;

-управління, інститути та ефективний ринок сфери послуг, зокрема туристичних послуг.

На основі врахування закордонного досвіду й української практики в рамках досягнення мети – управління сталим

розвитком територій – доцільним є сформувати інструменти реалізації регіональної політики формування туристично-рекреаційного кластеру. Структуруємо їх і представимо на рис.1.1. Таким чином, здійснена розробка структурних вертикальних та горизонтальних зв'язків і залежностей на всіх рівнях діяльності з організації туристично-рекреаційного кластеру в регіональному просторі, що сприятиме координації, реалізації завдань, визначених Концепціями розвитку громад в умовах децентралізації.

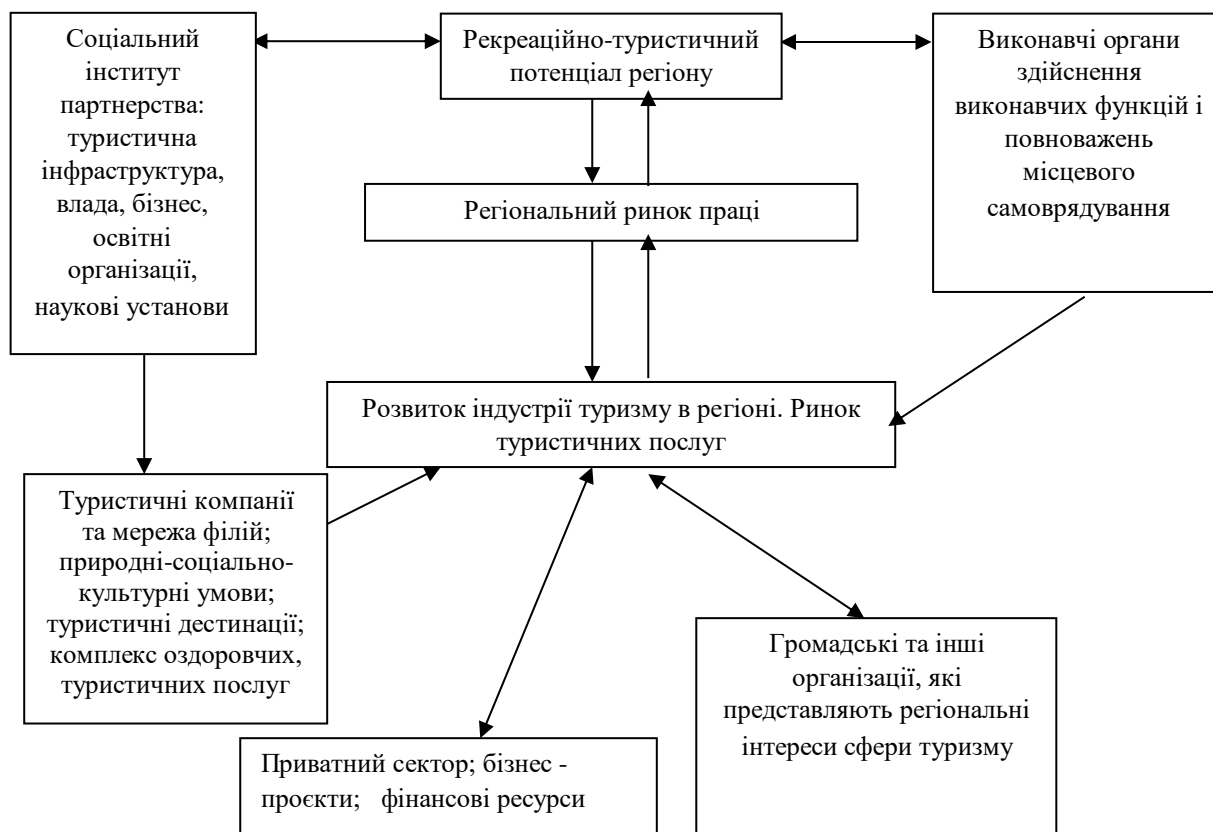

Рис.1.1. Регіональна модель формування туристично-рекреаційного кластеру
Джерело: складено автором на основі: [3,10, 12,15]

Виходячи з цього, розвиток туризму в регіоні здійснюється на основі кластерної регіональної моделі, яка позиціонує підприємств індустрії туризму, що взаємодіють між собою, щоб створити конкурентоспроможний туристичний продукт та спільно використовують туристично-рекреаційний потенціал, інфраструктуру, ринок праці для

забезпечення інноваційного розвитку громади регіону.

Підсумовуючи вищевикладене, визначимо, що під поняттям кластерна модель рекреаційно-туристичного потенціалу – розуміємо середовище у якому безпосередньо здійснюється туристично-рекреаційна діяльність; сукупність природних, соціальних,

культурних ресурсів та умов у яких відбувається життєдіяльність індивіда, а також комплекс оздоровчих, медичних, туристичних послуг, реально доступних членам даної територіальної громади. Відповідно оцінювання розвитку туристично-рекреаційного кластеру в економіці регіонів України слід проводити на основі: оцінки атрактивності туристично-рекреаційного потенціалу регіонів; аналізу внеску розвитку туристично-рекреаційного потенціалу в економіку регіонів; дослідження чинників впливу на формування потенціалу туристично-рекреаційної сфери регіонів (Коркун, 2020). Разом з тим, забезпеченню ефективності розвитку туристично-рекреаційного кластеру в економіці регіонів, сприяє розроблення цільових регіональних програм, які широко використовуються в наш час у європейських державах та у регіонах з потужним рекреаційно-туристичним потенціалом.

Натомість, таким потужним рекреаційно-туристичним потенціалом в Україні виділяється Західний туристичний регіон. Аспект розвитку туристичної галузі регіону – це розвиток туристично-рекреаційного кластеру, який включає найпопулярніші курорти Львівщини – курорти Трускавця й Моршина та голів селищних рад, директорів дочірніх підприємств, представників готельно-ресторанного бізнесу. Засновниками кластера стали: гірськолижний комплекс «Плай», Mirotel Resort Spa, TAOR Carpaty Resort Spa, санаторій «Карпати Трускавець», «Вежа Ведмежа», Edem Resort Medical Spa, готельно-оздоровчий комплекс «Святий Шарбель», «Буковиця», «ТУР-Галичина», готель «Цитадель Інн». Доречно додати, що Львівська облдержадміністрація (*Управління туризму та курортів, Прес-служба Львівської ОДА*), започаткувала також проєкт: «Експедиція громад: фокус на туризм». Це об'єднання влади обласної та місцевої із туристичним бізнесом, аби акумулювати туристично-рекреаційні ресурси задля спільної цілі – збільшити

потік туристів та залучити більше інвестицій в розвиток галузі туризму Львівської області.

Таким чином, туристично-рекреаційний кластер має забезпечити сталий розвиток туристичної галузі Західного регіону на основі спільних інтересів, які надалі реалізуватимуться через різноманітні програми чи проєкти для здійснення співробітництва з іноземними чи міжнародними організаціями. Туристично-рекреаційний кластер Львівщини – це один з інструментів, який має розв'язати проблеми для ефективного розвитку галузі туризму під час війни. Сприяти цьому має також запропонований цифровий туристично-інформаційний центр (Е-ТІЦ), який розроблений на підтримку проєкту, що дозволить створити власні туристичні маршрути.

На часі, актуальною проблемою для кластерних ініціатив з розвитку туризму в громаді є співпраці, цьому сприяє Закон України «Про державно-приватне партнерство» (Офіційний сайт Верховної ради України, 2023). Таким чином, розвиток співпраці в туристично-рекреаційному кластері акцентований на побудову, відновлення та реконструкцію об'єктів інфраструктури (історико-культурних, рекреаційних об'єктів тощо), а також на оцінку економічної ефективності інвестицій у розвиток туристичних дестинації. Пріоритетні аспекти туристично-рекреаційного кластеру – це запровадження державно-приватного партнерства в управлінні природокористуванням для сталого розвитку та формування інституційних середовищ до яких територіальна громада через місцеві владні структури, може входити зі своїми природними, соціально-економічними ресурсами. Акцентуємо увагу на тому, що для нашого дослідження цікавою є система створення організаційно-економічного механізму регіонального управління рекреаційно-туристичним потенціалом на основі кластерного підходу. Визначено, що організаційно-економічний механізм здійснення рекреаційної

діяльності на основі рекреаційних ресурсів реалізується через певні організаційні структури, які сприяють реалізації інтересів державних, приватних, комунальних підприємств та установ на регіональному і локальному (місцевому) рівнях (Табл. 1)

Таким чином, обґрунтовано організаційно-економічний механізм

ефективної рекреаційної діяльності на основі кластерного підходу до управління, який повинен враховувати сукупну дію низку об'єктивних і суб'єктивних чинників, які в тій або в іншій мірі визначають реальні умови його реалізації в контексті сталого розвитку регіону.

Таблиця 1

Організаційно-економічний механізм регіонального управління рекреаційно-туристичним кластером

Рівні управління	Суб'єкти управління	Функції управління
Регіональний рівень	Місцеві органи виконавчої влади; органи влади АРК, органи місцевого самоврядування Державне агентство розвитку туризму України, управління туризмом та курортами обласних, міських державних адміністрацій	<ul style="list-style-type: none"> - визначення стратегії розвитку управління рекреаційно-туристичним потенціалом; ефективність використання ресурсів та ведення рекреаційної діяльності у регіоні; - координація діяльності місцевих органів управління з розвитку туризму та управлінських структур у сфері регулювання використання туристично-рекреаційних ресурсів; - створення регіональної моделі управління рекреаційно-туристичним кластером збереження туристично-рекреаційних ресурсів та їх раціональне використання
Місцевий рівень	Районні, міські органи управління туризмом та курортами, (органи управління в ОТГ)	<ul style="list-style-type: none"> - реалізація державної політики в галузі управління рекреаційно-туристичним кластером з урахуванням особливостей соціально-економічного середовища району, міста ОТГ - створення рекреаційно-туристичного кластеру та управління ресурсами їх раціональне використання
Локальний (інституційний) рівень	Управління туристично-рекреаційними ресурсами та раціональне їх використання	<ul style="list-style-type: none"> - організація діяльності з управління рекреаційними ресурсами та раціонального їх використання - забезпечення управління рекреаційно-туристичним кластером і ресурсами їх раціональне використання.

Джерело: складено автором на основі [2,3,14,16]

Відповідно дослідження регіональних систем сприяє усвідомленню їхньої ролі в загальному контексті розвитку територій в державі на основі ефективного використання ресурсного потенціалу із врахуванням важливих складових забезпечення сталого розвитку регіону на основі кластерного підходу та управління рекреаційно-туристичним потенціалом. У контексті вищезначеного, процес формування туристичного-рекреаційного

кластеру починається з появи ініціатив різних суб'єктів – представників державних, управлінських структур, бізнес-структур, місцевої громади. Він передбачає створення організаційно-управлінського механізму, розроблення стратегічного плану розвитку туризму на території, здійснення регіонального управління, проведення моніторингу, подальшого саморозвитку на принципах

самоуправління та сталого розвитку регіону.

Висновок. Визначено економічний зміст туристично-рекреаційної діяльності, як особливий, соціально-еколого-орієнтований вид діяльності, який реалізується через організаційно-управлінський механізм, певні організаційні структури, які сприяють реалізації інтересів державних, приватних, комунальних підприємств та установ на міжнародному, національному, регіональному і локальному (місцевому) рівнях. Обґрунтовано організаційно-економічний механізм ефективної рекреаційної діяльності, який повинен враховувати низку об'єктивних та суб'єктивних чинників, які визначають реальні умови його реалізації на основі рекреаційно-туристичного кластеру.

Незаперечно, рекреаційно-туристичний кластер посилить ефективність маркетингових заходів з розвитку туризму в регіоні на національному та міжнародному рівні, а також спільно з регіональними та органами місцевого самоврядування, зможе

акумуляувати необхідні ресурси для реалізації завдань щодо збільшення бюджетних надходжень. Разом з тим, допоможе налагодити якісну та ефективну взаємодію з органами державної влади та місцевого самоврядування, сформувані їхню узгоджену та скоординовану діяльність, впровадити галузеві стандарти та стандарти безпеки, що допоможе реагувати на виклики часу (війну, пандемію) та просувати прогресивні ідеї, щоб збільшити туристичні потоки в регіон.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці стратегії економічного розвитку регіону з точки зору реалій регіонального та місцевого самоврядування з переорієнтацією підходу до регіонального управління, а також відносин у територіальних громадах. Нині воно означає одночасне внесення коректив до структури державно-регіонального управління і до використання ресурсного потенціалу, яке має супроводжуватись ефективними економічними стратегіями та належним наданням послуг у сфері туризму та рекреації в регіоні.

Література:

Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції «Кластеризація – вагомий фактор підвищення конкурентоспроможності економіки України». 2014. Доступ через: <http://ucluster.org/blog/2014/09/rekomendacii-mizhnarodnoi-naukovo-praktichnoikonferenciiklasterizaciya-vagomij-faktor-pidvishhennyakonkurentospromozhnostiekonomiki-ukraini/>

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року». Законодавство України. Доступ через: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p>

3. Ринейська Л.С. Кластери у сучасній глобальній економіці. Ефективна економіка. 2016. № 5. Доступ через: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4971>

4. Картунов О. В. Вступ до етнополітології. Київ: Ін-т економіки, упр. та господар. права, 1999. 300 с.

5. Вакулєнко В. М., Орлатий М. К., Куйбіда В. С. Основи регіонального управління в Україні. Київ: НАДУ, 2012. 576 с.

6. Горин Г. В. Систематизація методологічних підходів до визначення сутності поняття «рекреаційно-туристичний потенціал регіону». *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 187-199.

7. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року (2015). Доступ через: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/>

8. Індикатори для України (2015). Доступ через: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>

9. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Доступ через: <https://www.rada.gov.ua/>

10. Оптимізація системи центральних органів виконавчої влади. Постанова КМУ від 10.09.2014р №442. Доступ через: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0393-98>. 11. Дегтярьова І. О. Конкурентоспроможність регіону: стратегічні пріоритети та механізми державного управління: *монографія*. Київ: НАДУ, 2012. 368 с.

12. Коркуна О. І. Методичні засади оцінювання потенціалу розвитку туристично-рекреаційної сфери в економіці регіонів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2020. Випуск 1 (13). С. 152-158

13. Управління туризму та курортів, прес-служба Львівської ОДА. Доступ через: https://old.loda.gov.ua/news?news_departments=10&id=64097

14. Зінько Ю., Мальська М. Кластери сільського туризму України і Польщі. *Цілі сталого розвитку третього тисячоліття: виклики для університетів*

наук про життя : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ НУБіП України, 2018. Т. 1. С. 73–75

15. Кривень О. В., Назаркевич І. Б. Рекреаційно-туристичні кластери як ефективний інструмент реалізації державної політики у рекреаційній сфері. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019, т. 29, № 4. С. 57–61. Доступ через:

<https://doi.org/10.15421/40290412>

16. Можайкіна Н. В., Островський І. А. Управління сталим розвитком регіонів в умовах децентралізації: досвід країн ЄС та України. *Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / редкол.: А. П. Гетьман та ін.* Харків : Право, 2022. №2 (49). Доступ через:

<https://doi.org/10.31359/2411-5584-2022-49-2->

17. Сокол Т.Г. Регіональний вектор розвитку туризму в Україні. *Розвиток методів управління та*

господарювання на транспорті. 2022. № 1(78). С. 132-144.

18. Voloshchenko, V.M. (2016), «Improvement of the mechanisms of state management by the development of the market of recreational services: Ukrainian realities in the context of European integration», *Visnyk NADU pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 2, pp. 93-99.

19. Hryshchenko, I. M. (2018). *Zarubizhnyi dosvid rehulivannia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv* [Foreign experience in regulating the socio-economic development of regions]. In *Current issues of public administration and administration in the context of administrative reform: materials of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference*. Uman National University of Horticulture [in Ukrainian].